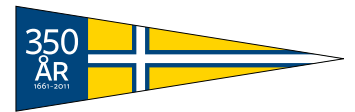

VÄSTSVENSKA INDUSTRI- OCH
HANDELSKAMMAREN

Bilden av industrin

En studie om vad ungdomar förknippar
med näringslivets olika sektorer

Rapport 2011:1

ISSN 1650-7965

Förord

Västsverige är en region som under lång tid har varit dominerad av tillverkande och exporterande industri. I kölvattnet av denna industri har det vuxit upp en mängd tjänsteföretag, ofta med unik kompetens, som har blivit konkurrenskraftiga i övriga världen.

Svensk industri ligger idag på framkant avseende miljöanpassad produktion och produkter. Det genomsyrar även arbetet med kvalitet och arbetsmiljö. Tillverkningen är i många stycken mycket effektiviserad och robotiserad. Borta är de smutsiga verksamheterna med högt buller och mörka dammiga fabrikslokaler.

I min tjänst ingår att träffa många av vår regions företagsledare och se deras verksamhet. Ett tydligt exempel på hur en tillverkande industri idag skiljer sig från gårdagens, är Daloc som tillverkar säkerhetsdörrar i Töreboda. Det är en tillverkande verksamhet som innefattar både svetsning, plåtbearbetning, lackning och stansning. Trots detta är fabriken hypermodern med stora panoramafönster ut mot naturen, ljus och fräsch. Arbetsuppgifterna sker ofta under rotation och mycket är robotiserat. Det krävs stor yrkeskicklighet för att klara av de olika stegen i tillverkningen från råvara till färdig dörr.

Ytterligare ett Törebodaföretag är Källbergs, som tillverkar äggpulver för tårtbottnar, bröstmjölk ersättningsmedel, småkakor och majonnäs. Sedan 40-talet har man utvecklat sin produktion och idag lyder man under strikta livsmedelstekniska krav. Man är konkurrenskraftiga på Europamarknaden då man har hittat en nisch och ständigt förändrat sin verksamhet efter kundernas krav. En av framgångsfaktorerna är utvecklingsavdelningen som testar nya mixer av äggpulver. Bilden av industrin är så långt borta från skorstenar och smuts som man kan komma.

Ett annat företag som uppvisar en modern bild av industrin är SCA Packaging i Mariefstad, ett företag som har som målsättning att bli Europealedande inom lean-arbete. Ett besök på deras fabrik som tillverkar wellpappkartong imponerar. Det är så rent i denna traditionellt dammiga verksamhet att det förmodligen hade varit helt möjligt att sitta på fabriksgolvet vid fikarasten, om man nu önskat det. Lean-arbetet genomsyrar hela verksamheten och gör varje anställd engagerad i den dagliga driften. Ny spännande produktutveckling gör att företagets produkter får nya anpassningar och användningsområden.

Detta är bara ett axplock av exempel som visar på Västsveriges stora diversifiering av industri och näringsliv. Det handlar om verksamheter som idag är konkurrenskraftiga på världsmarknaden och klarar konkurrensen från låglöneländer tack vare duktiga engagerade företagsledare, personal med hög kompetens, närhet till marknaden och synnerligen effektiv produktion.

Alla har ett gemensamt – de lever i nära symbios med tjänsteföretag som är kopplade till deras verksamhet på ett eller annat sätt. Att vi har en stark, diversifierad industrisektor i Västsverige är därför också en angelägenhet för tjänstesektorn. För att industrin ska stå stark även i framtiden, måste bilden av industrin uppraderas. Det är vad denna rapport handlar om. Jag önskar dig en inspirerande läsning och inbjuder dig att engagera dig i vårt arbete med att stärka både västsvensk industri och tjänsteproduktion. Tillsammans gör vi Västsverige starkare!

Johan Trouvé

VD, Västsvenska Industri- och Handelskammaren
Vi gör Västsverige starkare

Innehållsförteckning

Förord	3
Innehållsförteckning	5
Inledning	6
Industrin har betydelse	6
De ungas intresse sviktar	8
Dags att uppgradera bilden av industrin	8
Bilden av industrin i Almedalen 2010	9
Ungas bilder av näringslivet	10
Materiell, konventionell och negativ bild av industrin	10
Mer yrkesorienterad och neutral bild av tjänstesektorn	12
Lättare att associera till industrin	14
Röster om industrin	16
Röster om tjänstesektorn	18
Slutsatser och åtgärder	20
Så uppgraderar vi bilden av industrin	21
Nu kavlar vi upp ärmarna	21
Bilaga. Så gjordes undersökningen	22
Datainsamling och undersökningspopulation	22
Svarsfrekvens och fördelning	22
Databearbetning och analys	22
Västsvenska Industri- och Handelskammarens rapportserie	23

Inledning

Skitig, grå och monoton. När Västsvenska Industri- och Handelskammaren frågar västsvenska gymnasieelever om vilka ord de förknippar med industrin, är resultatet ingen munter läsning. "Avgaser, rök, långa arbetspass, gubbar i hängslebyxor" säger en gymnasieelev. "Fabriker och arbetare som står i uniformer och arbetar som robotar. Jag ser ingen framtid i det arbetet" säger en annan.

Och lyssnar man på dagens debatt, kan man fundera på vilken status industrin har. Politiska makthavare beskriver alltför ofta industrin som en lågkvalificerad sektor som hör dåtiden till. Media skildrar industrins utveckling i krisrubriker. Västsverige, en region med stark industriell bas, framställs som en krisregion.

Industrin har betydelse

I själva verket står västsvensk industri stark, trots det stålbad som finanskrisen förde med sig. Industrin står fortfarande för en stor del av sysselsättningen, även om andelen minskar. I dag är över 700 000 svenskar sysselsatta inom tillverkningsindustrin.

Tabell 1. Sysselsättningsmultiplikatorer i olika sektorer 1995-2005

Sektor	1995	2000	2005
Hela ekonomin	1,58	1,55	1,54
Näringslivet	1,79	1,74	1,74
Industrin	2,13	2,15	2,18
Tjänstesektorn	1,47	1,43	1,41
Privata tjänstesektorn	1,71	1,65	1,71

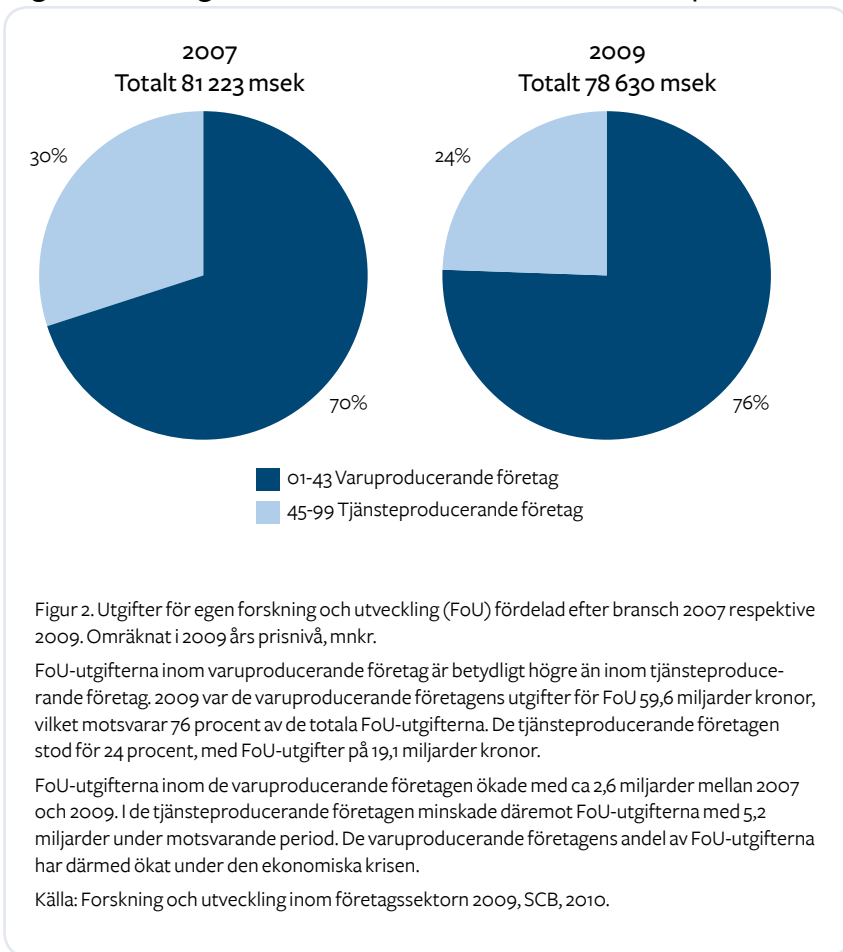
Tabell 1. Sysselsättningsmultiplikatorer i olika sektorer 1995-2005.

Som framgår av tabell 1 uppgick multiplikatorn till 1,54 för hela ekonomin år 2005. Det innebär att när efterfrågan i ekonomin ökar, blir den direkta effekten på sysselsättningen en ökning med en person, samtidigt som den indirekta effekten ger en ökning av sysselsättningen med 0,54 personer. Ett direkt jobb ger alltså i genomsnitt drygt 0,5 arbetstillfällen genom de spridningseffekter som den initiala efterfrågeökningen genererar.

Av tabellen framgår också att sysselsättningsmultiplikatorn för industrin har ökat över tid, medan den för övriga sektorer har minskat eller varit oförändrad. 2005 uppgick industrins sysselsättningsmultiplikator till 2,18, vilket är en ökning från 2,13 år 1995. Varje direkt sysselsättningsökning i industrin genererar i genomsnitt 1,2 ytterligare indirekta arbetstillfällen. Industrin är alltså den sektor i svensk ekonomi vars indirekta sysselsättningseffekt är större än den direkta.

Källa: Det nya näringslivet – samspillet mellan industrin och tjänstesektorn, Almega och Unionen, 2008.

Figur 2. FoU-utgifter fördelade efter bransch 2007 respektive 2009

Industrin har dessutom förmåga att skapa jobb i andra sektorer, som tjänstesektorn. Utvärderingar från Almega och Unionen pekar på att för varje nytt jobb inom industrin, skapas ytterligare 1,2 jobb inom andra sektorer (se tabell 1).

Den varuproducerande sektorn är dessutom långt från lågkvalificerad, utan tvärtom högteknologisk och forskningsintensiv. Hela 76 procent av företagens samlade utgifter för forskning och utveckling härrör sig till varuproducerande företag (se figur 2).

Den varuproducerande industrin utgör också motorn i svensk export. Av Sveriges samlade export av varor och tjänster på 1 715 miljarder kronor år 2008, står varuexporten för 71 procent¹.

Den exportinriktade industrins betydelse för ekonomin är särskilt tydlig i Västsverige. Här står varuexporten för nästan 57 procent av bruttoregionalprodukten, alltså mer än hälften av regionens totala ekonomi (se tabell 3). Denna andel är betydligt större än motsvarande andelar i både Stockholmsregionen och Skåne. Industrins betydelse för landets ekonomi i allmänhet och Västsverige i synnerhet ska därför inte underskattas.

Tabell 3. Varuexportens andel av bruttoregionprodukten 2008

Län	Varuexport (msek)	BRP (msek)	Varuexportens andel av BRP
Stockholm	201 762	940 342	21,5%
Västra Götaland	296 605	523 698	56,6%
Skåne	104 132	366 917	28,4%
Riket	1 178 391	3 204 320	36,8%

Tabell 3. Varuexportens andel av bruttoregionprodukten 2008.

I Västra Götaland står varuexporten för 57 procent av bruttoregionalprodukten. Denna andel är mer än dubbelt så stor som motsvarande andel i Stockholmsregionen, som endast är 21,5 procent. För riket som helhet står varuexporten för 37 procent av BNP.

Källa: SCB, Nationalräkenskaperna, 2010.

¹ Källa: SCB, Nationalräkenskaperna, 2010.

De ungas intresse sviktar

Trots industrins betydelse för vår region och för Sveriges ekonomi som helhet, är det den negativa bilden som är dominerande bland dagens ungdomar. Handelskammaren har under snart tio år mätt attityderna bland västsvenska gymnasieungdomar genom undersökningen Fokus Attityd. År efter år hamnar påståendet ”Jag skulle i framtiden vilja jobba inom industrin” bland de allra lägst rankade påståendena. 2010 års Fokus Attityd utgör inget undantag. Med ett medelvärde på blygsamma 1,75 på en skala från 0 till 5, hamnar påståendet allra sist av de 51 påståenden som ingår i undersökningen².

Resultaten från Fokus Attityd 2010 är oroväckande i fler bemärkelser. När vi har tittat på hur intresset för ett framtida jobb inom industrin skiljer sig mellan olika typer av kommuner, kan vi konstatera att intresset är som allra lägst i gruppen varuproducerande småkommuner. Hit hör kommunerna Herrljunga, Tranemo och Vårgårda, där mer än 40 procent av befolkningen är sysselsatta inom varutillverkning och industriell verksamhet³. För dessa tre kommuner ligger medelvärdet för påståendet ”Jag skulle i framtiden vilja arbeta inom industrin” på 1,19 (se figur 4). Även gruppen större kommuner, där de båda industrikommunerna Trollhättan och Skövde ingår, är medelvärdet på 1,68 lägre än det redan låga totalmedelvärdet.

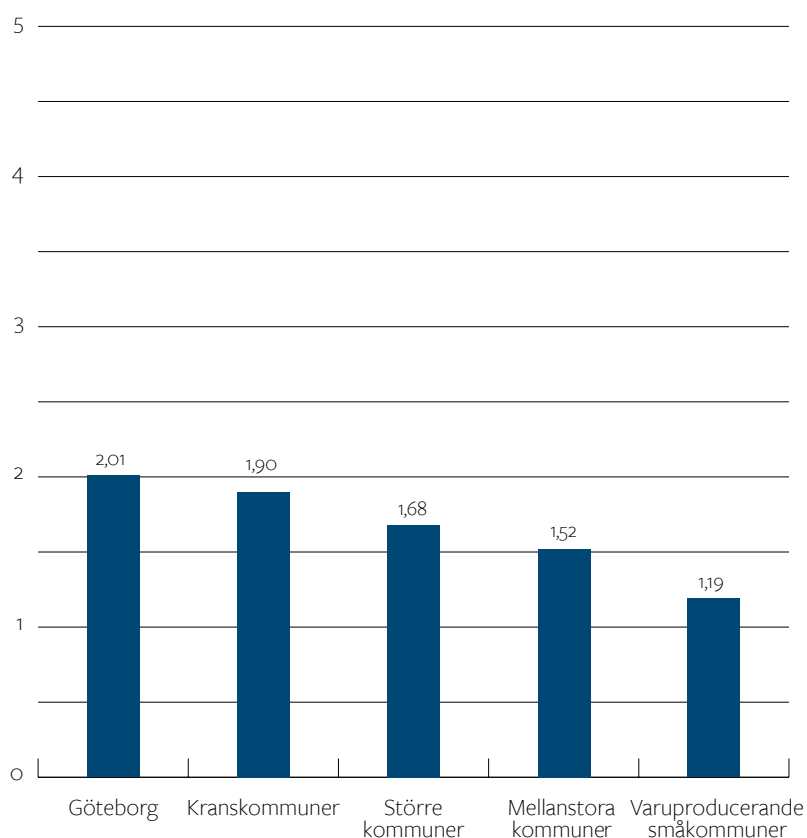
Siffrorna i figuren pekar på ett mycket allvarligt samband. I de kommuner som är mest beroende av en stark industri, är de ungas intresse för en framtid inom densamma som lägst.

Dags att uppgradera bilden av industrin

Handelskammaren menar att det är hög tid att revidera bilden av industrin som något smutsigt, tråkigt och okvalificerat. Ansvaret vilar både på våra politiska företrädare och på media. Men allra tyngst vilar ansvaret på oss själva inom näringslivet.

Därför arbetar Handelskammaren långsiktigt med att ändra den gängse bilden av industrin. Det är av avgörande betydelse för att säkra den framtida kompetensförsörjningen till industrin – en sektor som kommer att spela en viktig roll även i framtidens Västsverige. Vi ser denna rapport som en viktig del av detta arbete.

Figur 4. Ungdomars inställning till påståendet ”Jag skulle i framtiden vilja jobba inom industrin”

² Rapport 2010:9 Fokus Attityd 2010, Västsvenska Industri- och Handelskammaren.

³ Sveriges Kommuner och Landsting.

Bilden av industrin diskuterades på Handelskammarens seminarium i Almedalen 2010

Ungdomar har en dystert bild av industrin

Maskiner, fabriker, hårt och tråkigt. Lägg till avgaser och svets, och du har några av de ord som västsvenska ungdomar associerar med industrin. Det är ett gemensamt ansvar att ge eleverna alternativa bilder.

Under Almedalsveckans andra dag bjöd Handelskammaren in näringsliv, politik och media till ett seminarium om ungdomars syn på den svenska industrin och vem ansvaret för denna vilar på. Ett sextiotal personer, däribland Spykens vd Victor Muller, hade samlats för att lyssna på paneldiskussionen.

- Det är det här vi ska locka våra ungdomar med. Tror ni att vi har ett jobb att göra? frågade Handelskammarens vd Johan Trouvé inledningsvis. Många nickade instämmande.

För Pontus Schultz från Veckans Affärer är bilden värre än han kunnat tänka sig. Han menar att det är farligt att peka på media som han anser bör hålla sig konsekvent neutral.

- Ansvaret är solklart företagets. Det kan inte vara någon annans. Det är inte bara fel bild av industrin. Det finns ett jobb att göra med att förändra industrin och göra den mer attraktiv, säger Pontus Schultz.

Jan Åke Jonsson, vd Saab Automobile AB, tycker inte att det är konstigt att ungdomar har den uppfattning de har av industrin idag. Alla parter har ett stort ansvar och arbete att göra.

- Det är ett katastrofalt misstag om vi börjar skylla på varandra, säger Jan Åke Jonsson.

Jan Åke Jonsson anser också att vi som nation måste bestämma oss. Tycker vi att industrin är viktig för Sverige eller tycker vi att den är ointressant? Då svensk industri idag står för en stor del av sysselsättning, skatteintäkter, forskning och inte minst export, som Västsverige är väldigt beroende av, borde inte frågan vara svår att svara på.

Paneldebatten påvisade att industrin bär huvudansvaret för bilden av sig själv, men att varken politiken eller media

kan frånsäga sig delaktighet i ansvaret. Hillevi Engström, ordförande i riksdagens arbetsmarknadsutskott¹, påpekar att den bild unga idag har av industrin inte stämmer överens med verkligheten. Skolans och arbetsmarknadens samarbete kan bli mycket bättre och för att ändra bilden måste man bjuda in de unga så att de får se industrin med egna ögon.

- När jag kom in i riksdagen hade jag inte satt min fot i den industriella verkligheten. Vi måste ha mer öppna dörrar till varandra, framförallt skolan och företagen, så att man ser själv vad som händer, säger Hillevi Engström.

Stefan Löfvén, förbundsordförande IF Metall, lyfter fram den starka gemenskap man finner inom industrin som en positiv aspekt. Han påpekar även att man måste framhäva industrin som något positivt genom att höja kompetensen hos de som ska ut i den. Detta är man redan igång med genom det teknikcollege som utvecklats och från vilket 8000 ungdomar redan fått sin examen.

- Alla har sitt ansvar. Framtidens jobb kräver mer, det kräver en gedigen utbildning, säger Stefan Löfvén.

Under paneldebattens gång blev deltagarna mer och mer överens om att alla har och måste ta sitt ansvar för att förändra ungas bild av industrin.

- Vi har kanonföretag. Vi svenskar, av någon anledning, ger oss på det istället för att stötta och säga: titta vad bra vi är! Vi behöver visa på en positiv framtidsvision, säger Jan Åke Jonsson.

¹ Hillevi Engström är när denna rapport publiceras arbetsmarknadsminister. Vid seminariet i Almedalen 2010 var hon ordförande i riksdagens arbetsmarknadsutskott.

»Ansvaret är solklart företagets. Det kan inte vara någon annans.«

Pontus Schultz, Publisher Veckans Affärer.

eckling
 produktion
 rkning hårt
 miljoförstöring
 Saab
 buller
 verkstad industriella
 ner
 produkter
 metall
 rullande
 SKF
 rikker
 lar

Tabell 5. Ord som förknippas med industrin

Placering	Ord	Antal omnämningen
1	Fabriker	214
2	Maskiner	189
3	Bilar	187
4	Volvo	103
5	Smuts	79
6	Tillverkning	76
7	Produktion	61
	Utsläpp	61
9	Pengar	60
10	Arbete	59
	Tråkigt	59
12	Utveckling	52
13	Massproduktion	45
14	Jobb	42
15	Fordon	39
16	Saab	38
17	Rök	37
18	Teknik	36
19	Hårt Arbete	35
	Miljöförstöring	35
21	Arbetare	34
22	Svets	30
23	Metall	29
24	Olja	26
25	Föreningar	25
26	Företag	23
27	Slit	22
28	Avgaser	20
29	Löpande Band	19
	SKF	19
	Skorstenar	19
	Tungt Arbete	19
	Varor	19
34	Lastbilar	18
	Robotar	18
	Rullande Band	18
37	Produkter	17
	Stål	17
39	Grått	16
40	Slitsamt	15
41	Byggnader	13
	Handel	13
43	Låg Lön	12
	Miljö	12
	Producera	12
46	Buller	11
	Järn	11
	Plåt	11
49	Bandet	10

Tabell 5. Ord som förknippas med industrin som förekommer tio gånger eller mer.

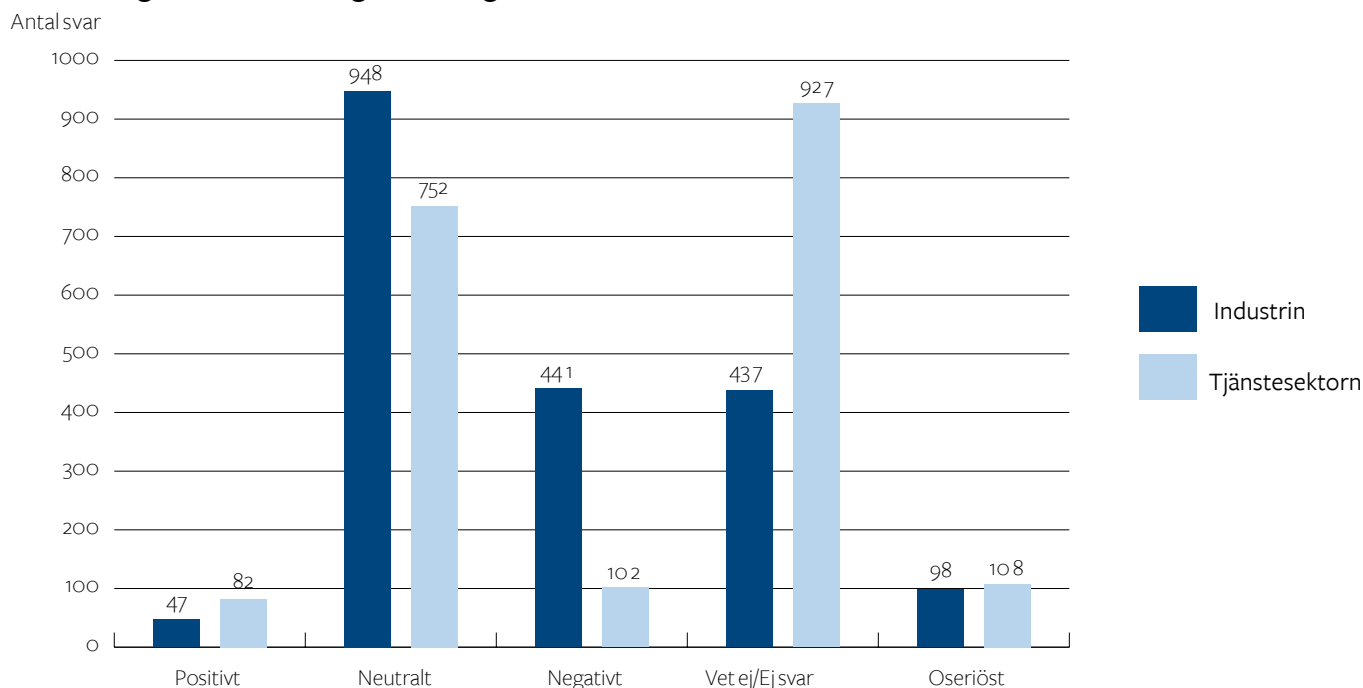

Lättare att associera till industrin

Så långt en jämförelse av de mest förekommande orden. Tittar vi istället på samtliga svar på de båda frågorna, framkommer bilden nedan.

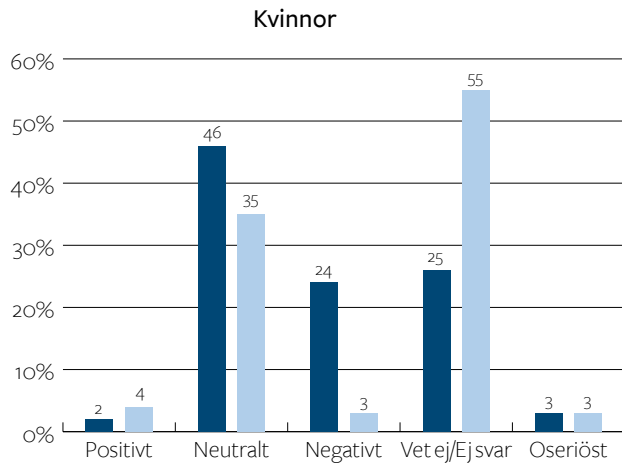
Figur 7a. Fördelning av samtliga fritextsvar.

Även denna figur illustrerar det faktum att gymnasieungdomarna har lättare att associera till industrin än till tjänstesektorn. Antalet vet ej-svar och tomma svar är mer än dubbelt så många för tjänstesektorn som för industrin. Nästan hälften, 47 procent av de totalt 1971 elever som besvarat frågorna, svarar vet ej eller lämnar tomt svar på frågan om ord som de förknippar med tjänstesektorn. Motsvarande andel för industrin är bara 22 procent.

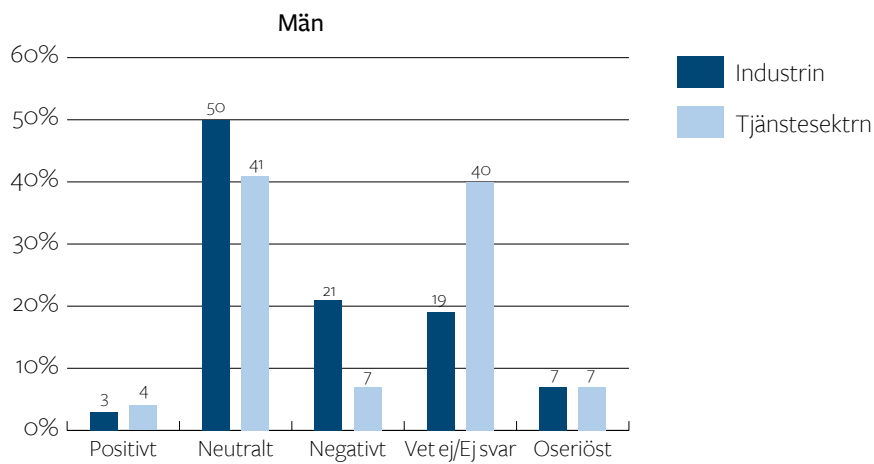
Det är alltså lättare att associera till industrin. Och lättare att associera negativt till densamma. Figuren illustrerar detta med all önskvärd tydlighet. 441 elever gör i huvudsak negativa associationer till industrin. Det är till och med fler än de 437 som svarar vet ej eller lämnar tomt svar på samma fråga. Och det är betydligt fler än de 47 elever som i huvudsak associerar positivt till industrin. Relationen är alltså en till tio om man jämför de som är positiva med de som är negativa till industrin.

För tjänstesektorn råder det större balans mellan positiva och negativa associationer. 102 elever gör i huvudsak negativa associationer, bara 20 fler än de 82 som gör positiva associationer.

Figur 7b. Fördelning av svar bland kvinnor.

Vid en jämförelse mellan de kvinnliga och de manliga elevernas svar, framträder inga markanta skillnader. Kvinnorna har överlag svårare att associera till båda sektorerna, då andelen tomma svar och vet ej-svar är högre bland kvinnorna. Männerna tenderar i större utsträckning att lämna oseriösa svar. Kvinnorna är något mer positiva till tjänstesektorn, medan männen är något mindre negativa till industrin. Ett ganska väntat mönster, med tanke på könsfördelningen i respektive sektor.

Figur 7c. Fördelning av svar bland män.

Röster om industrin

En mer noggrann granskning av svaren på frågan "Vilka ord förknippar du med industrin?" erbjuder spännande läsning. De negativa associationerna är, som redan nämnts, betydligt fler än de positiva. Här finns allt från genomtänkta analyser till korta, kärnfulla svar, vilket de båda nedanstående citaten visar:

"Miljöförstöring och egoism. Dock vet jag att Sverige behöver en industri för att vi ska kunna upprätthålla vår välfärd. Jag hoppas i framtiden att svensk industri enbart kommer att jobba med och producera helt miljövänliga produkter."

Tjej, naturvetarprogrammet, Alströmergymnasiet, Alingsås

"Blod, svett och tårar."

Sagt av flera elever

Det allra längsta svaret med negativ innebörd lyder:

"Arbets skador, dålig arbetsmiljö, jobbigt, varsel, dåliga arbetstider, bilköer, dåligt för miljön, giftiga ämnen, bullrigt, tråkigt, ostimulerande, smutsigt, för tidig död, ryggsmärtor, dåliga knän, dålig lön, jobba natt, lite raster, lite egna initiativ, långa arbetsdagar, hög olycksrisk, mycket övertid, stressigt, jobbiga arbetskamrater."

Kille, teknikprogrammet, Lindholmen, Göteborg

»Blod, svett och tårar.«

Sagt av flera elever

Det är ord och inga visor. Ytterligare två svar på samma tema lyder:

”Skador, dåliga lungor, ohälsosamt, högljutt, dålig arbetsmoral, tinnitus, huvudvärk, missnöje, kris, idioti, arbetslöshet, aggressivitet.”

Tjej, samhällsprogrammet, Tranemogymnasiet, Tranemo

”Fabriker och arbetare som står i uniformer och arbetar som robotar. Jag ser ingen framtid i det arbetet eftersom maskiner tar över mer och mer. Även arbetskadorna kommer jag att tänka på. Miljöförstöring.”

Tjej, samhällsprogrammet, Polhemsgymnasiet, Göteborg

Att industrin är en manlig miljö som framkallar tydliga bilder när det gäller klädsel visar följande citat:

”Hårda skor och fula byxor.”

Tjej, samhällsprogrammet, Tranemogymnasiet, Tranemo

”Avgaser, rök, långa arbetspass, gubbar i hängslebyxor.”

Tjej, naturvetarprogrammet, Sundlergymnasiet, Vårgårda

”Smutsigt, gubbar, tungt arbete, långa arbetsdagar, arbetsbyxor och stålhatteskor.”

Tjej, naturvetarprogrammet, Sundlergymnasiet, Vårgårda

En elev är ännu mer explicit:

”Svettiga män som har tjejer på sitt omklädningsrum.”

Kille, samhällsprogrammet, Tranemogymnasiet, Tranemo

Allt är dock inte nattsvart. Bland de 47 elever som i huvudsak gör positiva associationer till industrin, är ord som utveckling, framtid och effektivitet vanligt förekommande. Några av de positiva citaten lyder:

”Teknik, innovation, forskning, utveckling, organisation, miljö, förbättring, jobb, framtid.”

Kille, teknikprogrammet, Sundlergymnasiet, Vårgårda

”Massproduktion, effektivitet, lönsamhet, jobbmöjligheter, forskning och utveckling och teknik.”

Kille, teknikprogrammet, Göteborgs Tekniska Gymnasium, Göteborg

”Pengar, fabriker, industriländer, framgång, rikedom. Länder som har industrier är i dagens samhälle rikare än länder som försörjer sig på jordbruk.”

Tjej, samhällsprogrammet, Polhemsgymnasiet, Göteborg

”Produktion, massproduktion, avancerad teknik och effektiv produktion.”

Kille, samhällsprogrammet, Katrinelundsgymnasiet, Göteborg

Ett kort och kärnfullt svar, som på ett positivt sätt sammanfattar bilden av industrin, lyder:

”Pengar, tid, kompisar, roligt.”

Kille, teknikprogrammet, Västerhöjdgymnasiet, Skövde

**»Teknik, innovation, forskning,
utveckling, organisation, miljö,
förbättring, jobb, framtid.«**

Kille, teknikprogrammet, Sundlergymnasiet, Vårgårda

Röster om tjänstesektorn

Som framgår av tidigare avsnitt, är bilden av tjänstesektorn mer neutral. Detaljstuderar man svaren, hittar man dock en hel del svar som sticker ut. Bland de som är positiva till tjänstesektorn, handlar många svar om att man i denna sektor hjälper andra.

”Det är bra att företag säljer tjänster som kan underlätta vardagen för andra människor. Alla blir glada då företaget får pengar och kunden får något gjort.”

Tjej, naturvetarprogrammet, Alströmergymnasiet, Alingsås

En elev drar den positiva beskrivningen till sin spets:

”Den finaste av alla sektorer.”

Kille, samhällsprogrammet, De la Gardie-gymnasiet, Lidköping

Flera av de positiva associationerna till tjänstesektorn har med möjligheten att tjäna pengar att göra.

”Cash, skrivbordsjobb, chans till karriär.”

Kille, samhällsprogrammet, Tranemogymnasiet, Tranemo

Där industrin förknippas med fula byxor och stålhattade skor, är bilden av tjänstesektorn betydligt mer välpolerad:

”Finklädslar, utbildning och internationella kontakter.”

Tjej, naturvetarprogrammet, De la Gardie-gymnasiet, Lidköping

”Kostymer, rent och snyggt.”

Kille, teknikprogrammet, De la Gardie-gymnasiet, Lidköping

”Lugnt, stillsamt, behagligt, viktigt.”

Kille, samhällsprogrammet, Sven Eriksonsgymnasiet, Borås

Men alla upplever inte kontorsjobb i prydlig klädsel som något positivt, vilket följande citat påvisar:

”Smöriga män i kostym.”

Tjej, naturvetarprogrammet, Lerumsgymnasiet, Lerum

”Kontor, kostym, enformigt, grått och tråkigt.”

Tjej, teknikprogrammet, Nils Ericssonsgymnasiet, Trollhättan

”Låg lön, dåliga arbetstider, taskiga chefer och inget i gengäld.”

Tjej, naturvetarprogrammet, Mimes Hus, Kungälv

De ovan nämnda citaten visar att många elever förknippar tjänstesektorn med kostymbeklädda, högavlönade kontorsjobb. Men minst lika vanligt är det att förknippa sektorn med lågavlönade serviceyrken i gråzonen mellan vitt och svart. Ord som svartjobb och slavarbete förekommer i flera sammanhang. Nedanstående citat ger ytterligare uttryck för denna bild.

”En invandrare som städar i en korridor, underbetald och utnyttjad.”

Kille, teknikprogrammet, Västerhöjds gymnasiet, Skövde

”Svart städhjälp från Polen. Svart städhjälp från Estland. Svart städhjälp från Lettland.”

Kille, teknikprogrammet, Sven Eriksonsgymnasiet, Borås

Det finns också de som ifrågasätter effektiviteten i tjänstesektorn:

”Vänteköer, fika, tre tittar på en som halvjobbbar.”

Tjej, samhällsprogrammet, Tranemogymnasiet, Tranemo

Eller som man kort och gott kan uttrycka det:

”Pappersvändare.”

Tjej, teknikkonstprogrammet, Nils Ericssonsgymnasiet, Trollhättan

»Cash, skrivbordsjobb, chans till karriär.«

Kille, samhällsprogrammet, Tranemogymnasiet, Tranemo

Slutsatser och åtgärder

Summerar vi analysen, kan vi konstatera att gymnasieungdomarnas bild av industrin är påtagligt negativ. Detta kan få förödande konsekvenser för såväl vår region som för landet i stort. Sverige är en liten, exportberoende nation på den globala marknaden. För att vi ska behålla vår konkurrenskraft, måste den exportintensiva industrisektorn kunna attrahera både kompetens och kapital i framtiden.

Med en bild som domineras av fabriker, maskiner, smuts och utsläpp, är det inte en självklarhet att den unga generationen väljer att lägga sin framtid inom industrin. Bilden av industrin har således en direkt påverkan på den framtida kompetensförsörjningen. Men påverkan stannar inte där. Om även politiska makthavare håller sig fast vid den traditionella bilden av industrin, kan viktiga investeringsbeslut komma att påverkas.

Vi har sett vid upprepade tillfällen att ledande politiska företrädare framhåller tjänstesektorn som framtiden för Sverige – ofta på bekostnad av industrisektorn. Så behöver det inte vara. Det råder inget motsatsförhållande mellan dessa båda sektorer. Tvärtom finns ett mycket starkt samband och beroende mellan sektorerna. Om nya jobb skapas i industrin, ger det ytterligare arbetstillfällen i tjänstesektorn. Likaså behöver industrin en väl fungerande tjänstesektor. Industrin är motorn och tjänstesektorn smörjmedlet, för att ta till liknelser med paralleller till denna studie.

Sverige behöver både utveckla de exportmöjligheter som den expansiva tjänstesektorn erbjuder och behålla sin redan mycket starka industri om vi ska lyckas i den globala konkurrensen. För att det ska kunna ske, måste bilden av industrin uppgraderas.

Så uppgraderar vi bilden av industrin

Den bild av industrin som möter Handelskammaren när vi besöker våra medlemsföretag är allt annat än smutsig, grå och tråkig. Fram träder istället en bild som domineras av framåtanda, teknikhöjd och konkurrenskraft. Och i centrum av denna bild står människan, inte maskinen. Det är denna bild som vi också måste förmedla. Några ledtrådar kring hur detta kan göras ges av analysen:

Lyft fram de immateriella värdena.

I analysen framgår att ungdomarna gör fysiskt mycket påtagliga associationer till industrin. Det är fabriker, maskiner, svet-sar och skorstenar. Men industrin handlar i än högre grad om människor, kompetens och relationer. Dessa immateriella värden måste lyftas fram i högre grad. Det är människorna som bär industrin framåt, inte maskinerna. Och det handlar om samarbete människor emellan, inte om ett ensidigt man-machine-förhållande på verkstadsgolvet.

Beskriv industrins positiva konsekvenser för samhället.

Analysen visar att bland de värdeladdade ord som används för att beskriva industrin, är den negativa dominansen total. Av 15 värdeladdade ord är 14 negativt laddade. Mycket kretsar kring miljöfrågor, både den yttre miljön och arbetsmiljön. Men dagens svenska industri har kommit mycket långt när det gäller miljöarbete. Att industrin tar ansvar för en hållbar utveckling, ur ett ekologiskt, etiskt och ekonomiskt perspektiv, kan beskrivas än tydligare.

Tydliggör bredden av olika yrken inom industrin.

Bilden av tjänstesektorn är betydligt mer orienterad mot olika yrkesgrupper än bilden av industrin. 20 av de 34 mest förekommande associationerna till tjänstesektorn syftar på ett yrke eller en bransch. I de fall yrkesgrupper förekommer när ungdomarna associerar till industrin, är det "gubbar i gula overaller och blåa plasthjälm" som en elev i undersökningen uttryckte det. Men industrin omfattar så många fler yrkesroller. Här finns ingenjörer, forskare, projektledare, marknadsförare, säljare och ekonomer. Karriärmöjligheterna är oändliga. Vi måste få ungdomarna att lyfta blicken från verkstadsgolvet och ut i världen.

Nu kavlar vi upp ärmarna

Vi kan alltså konstatera att gymnasieungdomarnas bild av industrin är tämligen dystert. Istället för att förfasa oss över detta faktum och säga att ungdomarna har "fel" bild, måste vi inse att bilden alltid ligger i betraktarens öga. Vi får den bild vi förtjänar. Om bilden ska bli mer positiv, måste industrin också leva upp till den. Ansvaret för att uppgradera bilden av industrin ligger således på industrins aktörer själva.

Handelskammaren har sedan länge arbetat för att ta vår del av ansvaret. Vi driver omfattande projekt för att öppna dörrarna mellan skolan och näringslivet och därigenom öka både elevers och skolpersonals förståelse för näringslivets villkor.

Med resultaten från denna studie vid handen, är det uppenbart att vi inte kan nöja oss med detta. Handelskammaren kommer därför att intensifiera arbetet med att uppgradera bilden av industrin. Detta gör vi i nära samverkan med våra medlemmar, både industriföretag och tjänsteföretag. Att Väst-sverige även i framtiden har en stark industriell sektor, som kan stimulera jobbtillväxt i andra sektorer, är en angelägenhet för alla västsvenskar. Vi ser fram emot att driva arbetet vidare med våra medlemmar. Nu kavlar vi upp ärmarna!

Bilaga. Så gjordes undersökningen

Datainsamling och undersökningspopulation

Data till denna rapport samlades in i anslutning till att Handelskammarens regelbundet återkommande undersökning Fokus Attityd genomfördes under våren 2010. Datainsamling sker genom en elektronisk enkät som eleverna fyller i under lektionstid på respektive skola.

Fokus Attityd har genomförts sedan 2002 och riktar sig till elever på gymnasieskolans andra årskurs vid de naturvetenskapliga, tekniska och samhällsvetenskapliga programmen. Dessa program valdes ursprungligen för jämförbarhetens skull. Programmen finns på de flesta orters gymnasieskolor och liknar dessutom varandra till upplägg och innehåll. Vi är medvetna om att valet av utbildningsprogram påverkar resultaten. Om vi hade frågat elever på yrkesförberedande program, till exempel de industriprogram som finns på flertalet västsvenska orter, hade svaren sannolikt sett annorlunda ut.

Svarsfrekvens och fördelning

I 2010 års Fokus Attityd deltog 27 skolor från 15 kommuner runt om i Västsverige.

Enkäten distribuerades till 3 836 elever. Svar inkom från 1 971 elever, vilket medför en svarsfrekvens på drygt 51 procent. Av de svarande är 45,4 procent kvinnor och 54,6 procent män. 23,4 procent studerar på det naturvetenskapliga programmet, 44,3 procent studerar på det samhällsvetenskapliga programmet, medan 32,3 procent studerar på det tekniska programmet.

Databearbetning och analys

I Fokus Attityd tar eleverna ställning till 51 påståenden och bedömer sin grad av instämmande enligt en skala. Som ett komplement till de ordinarie frågorna i undersökningen, infördes 2010 de två fritextfrågorna "Vilka ord förknippar du med industrin?" och "Vilka ord förknippar du med tjänstesektorn?". Svaren på dessa två frågor har därefter bearbetats för att kunna urskilja de ord som är mest förekommande samt antal förekomster. Vi har också gjort en värdering av svaren och delat in dem i grupperna "negativa", "neutrala" och "positiva". I samband med denna värdering, rensades tomma svar och vet ej-svar bort, samt de svar vi valde att kategorisera som oseriösa. Till dessa hör uppenbart ironiska svar, svordomar och könsord samt rena nonsenssvar. Vi är medvetna om den risk för olika tolkningar som finns i detta förfarande, men menar att resultaten ändå visar på tydliga tendenser.

Västsvenska Industri- och Handelskammarens rapportserie

Rapporterna finns att ladda ner på www.handelskammaren.net/rapporter

2002:1	Västsverige - en tyst del av Sverige.	2007:1	Making West Sweden a Better Location for International Companies
2002:2	Skola - Näringsliv: Från skilda världar till gemenskap	2007:2	Ett viktigt stråk för svenskt gods
2002:3	Position Väst 2002 - det som mäts blir gjort	2007:3	Sårbarhetsindex
2002:4	Vad tycker du om flyget?	2007:4	Tillväxt Göteborg
2002:5	Västsverige - en tyst del av Sverige.	2007:5	Farliga förbindelser. Om sårbarheten i Göteborgs trafiksystem
2003:1	Bygg färdigt Västsveriges vägar och järnvägar.	2007:6	Fokus Attityd 2007
2003:2	Värdeskapande IT-universitet	2008:1	Västsverige på väg
2003:3	The State of Primary Education for Expatriate Children in Göteborg	2008:2	Göteborg vs Gothenburg
2003:4	Betyg på Västsveriges ekonomi 2003	2008:3	Vem blir känd i Göteborg?
2003:5	Kan vägavgifter påskynda utbyggnaden av de västsvenska motorvägarna?	2008:4	Hur stort är västsverige?
2004:1	Västsvenska entreprenörer på jakt efter såddkapital	2008:5	Svenska nav 2008
2004:2	Från bra till bäst. Om det livslånga lärandet i Västsverige	2008:6	Konsekvenserna av ökat utländskt ägande i det svenska näringslivet
2004:3	Kampen om kompetensen 1. Attraherar vi kompetens via våra högskolor?	2008:7	Fokus Attityd 2008
2004:4	Kampen om kompetensen 2. Flyttar företagens makt från regionen?	2008:8	Kriminaliteten mot det västsvenska näringslivet
2004:5	Betyg på Västsveriges ekonomi 2004	2008:9	Små och medelstora företags situation under krisens 2008
2005:1	Västsverige - en tyst del av Sverige 2004	2009:1	En tyst del av Sverige 2009
2005:2	Sårbarhetsindex 2004	2009:2	Västsverige-Skåne 0-5
2005:3	Affärsrelevant forskning	2009:3	Klimatet och affärerna
2005:4	Kampen om kompetensen 3. Flyttar våra företag?	2010:1	Turismen i Västsverige
2005:5	Ny förbindelse över Göta älv	2010:2	Reversibla körfält i Göteborgsområdet
2005:6	The State of Primary Education for Expatriate Children in Göteborg 2005	2010:3	The Neverending Story
2005:7	Värdeskapande kompetens	2010:4	Bygg ny järnväg mellan Västsveriges två största städer
2005:8	Fokus Attityd 2005	2010:5	Risky Business
2005:9	Bygg ut E 20 till motorväg	2010:6	Dags att rensa upp bland bolagen
2005:10	Svenska nav	2010:7	Svenska Nav 2010
2006:1	Fokus Attityd Skolledare	2010:8	Göteborgsregionen vs Malmöregionen 1-6
2006:2	Värdeskapande persontransporter	2010:9	Fokus Attityd 2010
2006:3	Har vi en industri i världsklass?		
2006:4	Förtroendet för välfärdens leverantörer		
2006:5	Bryr sig västsvenskar i riksdagen om Västsverige?		
2006:6	En tyst del av Sverige 2006		
2006:7	Fokus Attityd 2006		
2006:8	Vägar till världen		

Vi är företrädare för det västsvenska näringslivet och är en mötesplats där människor och företag kan inspireras och skapa affärer.
Vår kompetens, våra tjänster och vårt nätverk är vår styrka i arbetet att skapa tillväxt och utveckla framtidens Västsverige.
Tillsammans med våra 2600 medlemsföretag arbetar vi för ett västsvenskt näringsliv i världsklass.

Vi gör Västsverige starkare.

VÄSTSVENSKA INDUSTRI- OCH
HANDELSKAMMAREN

www.handelskammaren.net

Göteborg
Mässans gata 18
Box 5253
402 25 Göteborg
Telefon 031-83 59 00

Borås
Kungsgatan 29
503 33 Borås
Telefon 033-41 05 55

Skövde
Varnhemsgatan 16A
541 27 Skövde
Telefon 0500-59 50 30

Stockholm
Västra Trädgårdsgatan 15
111 53 Stockholm
Telefon 08-411 34 10

Trollhättan
Åkersjövägen 10
Box 901
461 29 Trollhättan
Telefon 0520-48 10 90

Uddevalla
Museigatan 2
451 50 Uddevalla
Telefon 0522-149 20